



FOLKBIBLIOTEKEN.SE

 REGIONBIBLIOTEK  
VÄSTRA GÖTALAND

FRAMSTEGET • 11



# innehåll

- 2 FÖRORD**  
BENGT KÄLLGREN
- 4 KULTURRÅDET OCH BIBLIOTEKENS  
STRATEGISKA UTVECKLINGSARBETE**  
HELENA KETTNER RUDBERG
- 6 KULDA-KONTORET, KUNSKAPSCENTRUM  
FÖR NÄTTJÄNSTER**  
BENGT KÄLLGREN
- 10 FRÅGA BIBLIOTEKET –  
EN NATIONELL DIGITAL REFERENSTJÄNST**  
ÅKE NYGREN, NINA STRÖM, MARITA WÄSTERFORS
- 14 KUNSKAP I FOKUS I NY TV-KANAL**  
ULRICA GILTZE
- 16 SESIM – GEMENSAM SÖKPORTAL  
FÖR BIBLIOTEKEN I SÖDRA SVERIGE**  
ÖRJAN HELLSTRÖM
- 19 BIBLIOTEKSSAMVERKAN  
I NORRLAND – BIN**  
JENNY PONCIN
- 22 BIBLIOTEKEN I MELLANSVERIGE JOBBAR  
FÖR ATT FÅ FART PÅ BIBLIOTEKENS HEMSIDOR**  
GUNILLA GUSTAFSSON
- 25 BARNENS BIBLIOTEK – ETT NATIONELLT  
VIRTUELLT BARNBIBLIOTEK**  
KATARINA DORBELL
- 28 VESTRO GOTHIA – ABM, SKOLA  
OCH UPPTÄCKARLUST!**  
ULRICA GOSS

# Förord

*Under 2004 har frågor om bibliotekens framtida utveckling diskuterats i olika sammanhang, på biblioteken, på ansvariga myndigheter och i två statliga utredningar. En fråga som särskilt betonats har varit den nationella samordningen och ansvaret för bibliotekens långsiktiga utveckling. I den sk KB-utredningen föreslogs att en stor del av utvecklingsansvaret för biblioteken, både de statliga och de kommunala, skulle flyttas till Kungliga biblioteket.*

Flera institutioner och organisationer har lyft frågan kring nationell samordning och samlat ansvar för biblioteksväsendet. Ett argument för en sådan förändring har varit att det skulle gynna bibliotekens utveckling, särskilt folkbiblioteken, som på det sättet skulle få ett starkt stöd av en egen myndighet.

Samtidigt pågår det redan idag ett omfattande och dynamiskt utvecklingsarbete för och med biblioteken, inte sällan med stöd av Statens kulturråd. Ett flertal projekt har initierats och drivs av länsbiblioteken, enskilt eller i samverkan med andra. Enskilda bibliotek, stora såväl som små, bedriver ett framåt-riktat utvecklingsarbete inom olika områden av verksamheten. Ny teknik har skapat förbättrade samverkansformer som i sin tur genererar nya idéer och utveckling av verksamheten på biblioteken. Det som hittills saknats är funktioner som samordnar och sprider kunskap om det utvecklingsarbete som pågår. Projekt stannar ofta i den egna organisationen, i värsta fall som en bortglömd rapport, i bästa fall som förnyelse av den egna verksamheten. Alltför långsamt sprids kunskapen om nya verksamhetsområden och arbetsformer.

Det är mot den här bakgrunden som Folkbiblioteken.se kommit till. Som ett initiativ för att sprida kunskap om pågående utvecklingsarbete, skapa synergieffekter och visa att folkbibliotekens utveckling pågår för fullt. Nätverket Folkbiblioteken.se visar att det nästan inom varje område av biblioteksverk-

samheten pågår ett utvecklingsarbete som syftar till att hitta nya vägar för förmedling av kultur och information. Ett arbete som utvecklar bibliotekets roll i olika lärandesammanhang och som utvecklar biblioteket till en stimulerande och lockande miljö för nya och gamla låntagargrupper. Kort sagt, det pågår ett omfattande arbete för att skapa det moderna folkbiblioteket. I nätverket Folkbiblioteken.se synliggörs och sprids detta arbete till bibliotek och biblioteksansvariga i hela landet.

I det här numret av FRAMSTEGET beskrivs flera viktiga projekt i nätverket Folkbiblioteken.se. Här möter du också Kunskapskanalen som är en ny och spännande samarbetspartner för folkbiblioteken.

**BENGT KÄLLGREN**

# Kulturrådet och bibliotekens strategiska utvecklingsarbete

Kulturrådet har under de senaste åren valt att prioritera strategiskt utvecklingsarbete och samverkan mellan flera län, bl.a. genom uppdraget om folkbibliotekens stöd för vuxnas lärande. Syftet har varit att stärka folkbibliotekens ställning och att förnya bibliotekens verksamhetsformer. Ett ökat antal högskolestuderande och allt fler personer i formellt och informellt lärande har aktualiserat en rad frågor som rör informationsförsörjningen. De studerande kräver både väl utvecklad teknik och anpassade digitala tjänster.

Flera projekt pågår för närvarande på folk- och länsbibliotek som inbegriper hela eller stora delar av landet och därför fått karaktären av att vara nationella tjänster. Vissa av dem har fokus på barn & ungdom, mångkultur eller tillgänglighet men majoriteten av projekten vänder sig till en bredare målgrupp. Den gemensamma nämnaren är media- och informationsförsörjning. Innehållet i dessa tjänster har särskild betydelse är särskilt viktiga som stöd för vuxnas lärande.

## **KULDA**

Sedan 2001 fungerar KULDA som nationellt samordningscentrum för inköp av nättjänster för folk- och skolbibliotek. Utan denna möjlighet hade de mindre kommunbiblioteken inte kunnat erbjuda samma tillgång till nättjänster som de gör idag. Under våren 2004 utredde KULDA folkbibliotekens behov av licensbelagt material som idag är tillgängligt via högskolebiblioteken. De större kommunbiblioteken använder nättjänster mer än de mindre och är mer positiva till att använda ytterligare medel på elektroniska tjänster. Högskola eller universitet på orten avspeglas i efterfrågan på kurslitteratur och databaser på folkbiblioteken. Kommunbiblioteken har inte alltid resurser att ge den service studenten efterfrågar. Även om den inskrivne studenten har extern inloggning (remote access) på "sina" databaser kan inte dessa nås från alla bibliotek. Bibliotekarien har heller inte möjlighet att ge pedagogisk handledning i högskolans databaser.

För att kunna ge god service krävs ett mer strukturerat samarbete mellan högskolebibliotek och folkbibliotek kring studerandes informationsförsörjning. Idag upphandlar Kungliga biblioteket e-resurser för universitets- och högskolebiblioteken. Tillsammans ser KB och Kulturrådet för närvarande över hur ett samarbete skulle kunna se ut i denna fråga.

### **BIBLIOTEKARIECHATT**

Fråga biblioteket är en digital referenstjänst. Ett stort antal bibliotekarier på landets folkbibliotek svarar kontinuerligt på frågor via e-post och chatt. En flerspråkig version är under uppbyggnad, där det ska finnas möjlighet att ställa frågor och få svar på över tio språk. De svenska högskolebibliotekens nättjänst Jourhavande bibliotekarie vägleder de studerande under kvällar och helger när det fysiska biblioteket inte är fullt bemannat. För närvarande pågår ett projekt som syftar till att bygga samman de bägge nättjänsterna. Projektet har det goda med sig att det både förenar och skapar förståelse för varandras arbeten inom de skilda bibliotekssektorerna samt ökar graden av service till medborgaren.

### **INTER-REGIONALA PROJEKT**

Landets 20 länsbibliotek är alla delaktiga i tre stora projekt med fokus på informations- och mediaförsörjning. SIM, i södra Sverige har satsat på en avancerad samsökfunktion i den s.k. SESIM-portalen. Den norra regionen har i projektet BIN satsat på att öka medvetenheten hos kommunbiblioteken när det gäller en aktiv inköpspolitik. Den mellansvenska regionen, LIM, ligger i startgroparna för att tillsammans hjälpa kommunbiblioteken att göra mer brukarvänliga webbplatser, som ska vara innehållsmässigt relevanta och lokalt anpassade.

Tillgången till information är en demokratisk rättighet och en fråga om välfärd och likaberättigande. De projekt som Kulturrådet stöder syftar till att säkerställa en jämlik informationsförsörjning till medborgarna. Läs mer om dem och andra projekt av intresse för folkbibliotekens verksamhet på webbplatsen folkbiblioteken.se. Folkbiblioteken.se är också ett nätverk bestående av projekt, personer och bibliotek som tillsammans arbetar för att utveckla folkbibliotekens verksamhet.

**HELENA KETTNER RUDBERG,  
KULTURRÅDET**

# KULDA-kontoret, kunskapscentrum för nättjänster

*KULDA konsortiesamköp av nättjänster. En verksamhet för svenska folk- och skolbibliotek på initiativ av Länsbiblioteken och Statens kulturråd. Utförare - Regionbibliotek Västra Götaland.*

KULDA-kontoret är en nationell verksamhet som drivs av Regionbibliotek Västra Götaland på uppdrag av länsbiblioteken och Statens kulturråd. Verksamheten har pågått sedan hösten 2001. Huvudsyftet är att öka utbudet och kunskapen om nättjänster på Sveriges folk- och skolbibliotek. Med nättjänster avses databaser och e-böcker eller andra biblioteksanknutna tjänster som alla kan nås genom Internet.

Verksamheten på KULDA-kontoret bedrivs i två delar – en del för konsortiesamköp och en del för utbildning och metodutveckling på biblioteken. I KULDA-kontorets verksamhet finns avtalsförhandlingar, information till kommuner och bibliotek, publicering av erbjudanden på projektets webbplats, planering och genomförande av kurs- och informationsdagar samt administrativ hantering av konsortiesamköp och informationslista.

KULDA-kontoret Online är en nationell urvalsgrupp som startades hösten 2003. Onlinekontorets deltagare arbetar med urval för kommande KULDA-samköp. Online-kontoret har 8 deltagare som företräder olika bibliotekskategorier samtidigt som de är kontaktpersoner för sin region. Avsikten med KULDA-kontoret Online är att bredda urvalsarbetet och ge det en direkt koppling till bibliotekens verksamhet.

## **KONSORTIESAMKÖP**

Samköpsdelen är basen för KULDA-kontorets verksamhet. I samköpsdelen sluter KULDA-kontoret avtal om marknadsvillkor som skall gälla för inköp av Internettjänster till folk- och skolbibliotek. Därefter erbjuds bibliotek i hela landet att delta i samköp på dessa villkor. Sedan starten har KULDA-kontoret haft 29 erbjudanden om samköp. Vissa av dessa har riktat sig direkt till kommunerna medan andra varit länserbjudande med länsbiblioteket som mellanhand och ibland finansiellt stöd. Resultatet har blivit både mindre och större samköps-konsortier, från det minsta konsortiet på 4 bibliotek till det största på drygt 200 bibliotek. Vid två tillfällen har omkring 80 % av Sveriges folkbibliotek och ca 100 gymnasieskolor samköpt fulltexttjänsten EBSCO Master File Elite genom KULDA-kontoret.

## **UTBILDNING/METODUTVECKLING**

KULDA-kontoret har sedan starten anordnat ett stort antal kursdagar och informationsmöten för personal på biblioteken. Mötena har arrangerats i samverkan med länsbiblioteken eller med leverantörer. KULDA-kontoret har ägnat mycket tid åt metodutveckling av bibliotekens arbete med nättjänster. En särskild metodsamling har tagits fram "KULDA metodbok för nättjänstjobbare". Med utgångspunkt från den har KULDA-kontoret arrangerat workshops i nästan alla län i landet.

I samverkan med projekten BIN och LIM-IT har KULDA-kontoret gjort försök med särskilda "KULDA metodbibliotek". I det projektet genomför ca 20 bibliotek olika aktiviteter för att stimulera användningen av nättjänster i och utanför biblioteken. KULDA metodbibliotek startades i Örnsköldsvik i september 2004 och kommer att avslutas med länsvisa konferenser i april/maj 2005.

Användarutbildning "hands-on" ingår som en del i varje KULDA-erbjudande. I de avtal som tecknas finnas krav på två-tre kostnadsfria utbildningsdagar per år från leverantören. Utbildningsdagarna anordnas som minikonferenser på olika orter och riktar sig till de bibliotek som beställt tjänsterna.

Hittills under projektperioden har KULDA genomfört 122 kurs- och informationsdagar runt om i Sverige. Omkring 1400 personer har deltagit i olika KULDA-arrangemang sedan starten.

## **TEKNIKUTVECKLING**

Det är angeläget att tjänster som köpts genom KULDA-kontoret också kan distribueras genom de tekniska lösningar och plattformar som etableras nationellt och regionalt. Därför har KULDA-kontoret under 2004 samarbetat med samsökningsportalen SESIM ([www.sesim.nu](http://www.sesim.nu)).

Genom SESIM kan databaser samsökas tillsammans med bibliotekskataloger. På det sättet förbättras tillgängligheten till bibliotekens databaser. Vid sidan av detta har de flesta databaser som KULDA erbjudit under 2004 kunnat nås genom s. k. remote access – extern inloggning via bibliotekens egna hemsidor. KULDA-kontoret har också ambitionen att under 2005 pröva former för legal nedladdning av s. k. "non-textmaterial", som stilbild, film, ljud och TV-program via bibliotekets hemsida direkt till användarens dator.

## **KULDA-UTREDNINGEN**

Under 2004 genomfördes den första KULDA-utredningen. Utredningen har försökt spegla användningen av nättjänster i folkbibliotekens referensarbete. Den har också försökt ge en bild av folkbibliotekens inställning till arbete med digitalt material. Utredningen finns redovisad i sin helhet på KULDA:s webbplats. Den har också publicerats i ett tidigare nummer skriftserien FRAMSTEGET.

KULDA-kontoret har nu fått i uppdrag av BIBSAM och Statens kulturråd att genomföra ytterligare en utredning som skall fördjupa kunskaperna om nättjänster i folkbiblioteken och ge förslag på åtgärder som kan öka bibliotekens användning av dessa tjänster. Utredningen skall också försöka hitta former för samverkan mellan KB/BIBSAM och Statens kulturråd/KULDA avseende nättjänster.

KULDA-kontorets utveckling till nationellt kunskapscentrum för nättjänster KULDA-utredningen visar att biblioteken vill att KULDA-kontoret skall fortsätta att vara en stödjande part när det gäller inköp och kunskap om nättjänster. KULDA-kontoret skall enligt bibliotekens önskemål fortsätta att bedriva utbildning och erbjuda deltagande i samköp av nättjänster. Vid sidan av detta skall KULDA-kontoret också vara en plats dit man kan vända sig för att få råd om inköp eller stöd vid egna förhandlingar. KULDA-kontoret skall tillhandahålla expertkunskaper och vara framtidsspanare på området nättjänster, både innehållsligt och tekniskt. KULDA-kontoret skall också ta initiativ till och ingå i en nationell licensgrupp tillsammans med BIBSAM.

Med en sådan inriktning skulle verksamheten på KULDA-kontoret stegvis kompletteras med följande innehåll under 2005/2006:

- Utökad information databaser på webbplatsen [www.kulda.se](http://www.kulda.se)
- Rådgivning om nättjänster i samband med mediaplaner
- Inköpsvägledning
- Behovsanalys/marknadsundersökning för enskilda bibliotek eller kommuner
- Förhandlingsstöd vid egna inköp av nättjänster
- Medverka i projekt för att utveckla virtuella bibliotekstjänster
- Samverka med andra nationella nättjänster
- Ta initiativ till utbildning inom området nättjänster

**BENGT KÄLLGREN, ENHETSCHEF**  
**KULDA-KONTORET/MC**  
**REGIONBIBLIOTEK VÄSTRA GÖTALAND**

**LÄNK TIPS:**

**[WWW.KULDA.SE](http://WWW.KULDA.SE)**

# Fråga biblioteket – en nationell digital referenstjänst

*Att leva i ett informationssamhälle innebär att ha ständig tillgång till enorma mängder information. Källan till kunskap är inte endast ett fysiskt bibliotek eller en samling böcker, utan de elektroniska resurserna utgör en allt större andel av bibliotekets utbud och av informationsmängden i stort. Nya pedagogiska metoder uppmuntrar dessutom till självständigt arbete och problembaserat lärande och på arbetsplatserna ökar betydelsen att kunna hålla sig ajour med vad som händer, med nya rön och aktuell forskning. Det livslånga lärandet gör att vi alla i någon mån är studerande genom hela livet.*

Tillgången på information är dock inte detsamma som förståelse och kunskap. Kvantitet är inte kvalitet. För att kunna söka, sortera, strukturera och kvalitetsbedöma information krävs informationskompetens och bibliotekarierna sitter inne med spetskompetens inom detta område. Trots att behovet av vägledning i informationsdjungeln är större än någonsin får bibliotekarierna allt färre referensfrågor i informationsdisken. Allt fler tillfredsställer sina informationsbehov utanför bibliotekslokalen – ”allt finns ju på nätet!”.

## **EN GEMENSAM INFORMATIONSDISK I CYBERRYMDEN**

Fråga biblioteket är en digital referenstjänst bestående av en e-posttjänst och en chatttjänst. En av nättjänsten Fråga bibliotekets viktigaste uppgifter är att tillgängliggöra och vägleda. Genom den digitala referenstjänsten når biblioteket ut till dem som inte självmant tar sig till det fysiska biblioteket och har möjlighet att ge den vägledning som många kanske inte alltid är medvetna om att de behöver. Fråga biblioteket är ett samarbetsprojekt mellan folkbibliotek i Sverige och

på Åland. Tjänsten är de svenska folkbibliotekens gemensamma informationsdisk i cyberrymden! Genom att tillgängliggöra licensbundna databaser samt att tipsa om öppna men svårtillgängliga webbresurser kan biblioteket öppna upp den dolda webben för allmänheten och därmed erbjuda alternativ till det osorterade och många gånger svårtolkade webbinnehåll som sökmaskinerna visar vägen till. Att synliggöra bibliotekets elektroniska resurser och erbjuda sökhandledning har stor betydelse för att minska informationsklyftan i samhället. Att ge alla samma möjligheter till upplysning och lärande är en folkbildningsuppgift och en demokratifråga. Bibliotekets betydelse som lärandemiljö, både i den fysiska lokalen och på distans, ökar kraftigt och därmed bibliotekariens pedagogiska roll.

E-posttjänsten Fråga biblioteket startade 1998 och chatttjänsten 2001 under projektnamnet Bibliotekarie direkt. Idag ingår båda i den gemensamma plattformen Fråga biblioteket. Projektet stöds av Kulturrådet, som givit Örebro stadsbibliotek i uppdrag att utveckla, marknadsföra och kvalitetssäkra tjänsten. Tre projektledare: Nina Ström, Åke Nygren och Marita Wästerfors arbetar med uppdraget. I april 2004 inleddes arbetet att skapa en systembrygga mellan Fråga biblioteket och forskningsbibliotekens motsvarighet Jourhavande bibliotekarie. Start för den nya, gemensamma plattformen beräknas till i början av april 2005. Systembryggan ger möjlighet till samverkan mellan bibliotek och bibliotekarier och överföring av användare oavsett bibliotekstyp. För de bibliotek som vill kan nya virtuella tjänster, som t ex Fråga skolbiblioteket, Fråga Stockholm, Fråga barnbibliotekarien etc skapas inom ramen för systemet. Specialtjänster kan skapas inom olika ämnen, geografiska områden, för olika åldrar och på olika språk.

## **FLERSPRÅKIG DIGITAL REFERENSSERVICE**

I takt med att fler språk talas i Sverige ökar också efterfrågan på flerspråkiga bibliotekstjänster (antalet invandrare eller personer med utländsk härkomst uppgår numera till 20% av Sveriges befolkning). Folkbiblioteken erbjuder sedan tidigare litteratur och tidskrifter på andra språk än svenska. Nu är tiden mogen att utveckla även den flerspråkiga referensdisken, tillgänglig för alla - dygnet runt.

Många svenska bibliotek har inte personal med flerspråkig kompetens som har möjlighet att permanent bemanna den fysiska informationsdisken. Därför kan den digitala referensdisken komma att fungera som en viktig brygga mellan biblioteken och användare med annat modersmål än svenska. Det är ett

viktigt steg för att leva upp till folkbibliotekens vision att vara tillgängliga för alla och att ge likvärdig service oavsett vilket språk användaren talar.

I april 2004 började Malmö stadsbibliotek och projektet Ordbron i liten skala en e-postservice på engelska, polska och spanska. Under våren 2005 planerar Internationella biblioteket och Göteborgs stadsbibliotek att bidra med svararkompetens på fler språk. IB kommer att arbeta med arabiska, kinesiska, persiska och ryska, Göteborgs stadsbibliotek med bosniska, finska, franska, serbiska och tyska. Ordbron, Internationella biblioteket och Fråga biblioteket har nu den gemensamma ambitionen att se till att dessa lokala nätverk samordnas och knyts till den nationella plattformen Fråga biblioteket.

### **OSYNLIG, MEN INTE OVÄSENTLIG**

En nationell lösning med systembryggan som grund gör det möjligt att arbeta lokalt, regionalt och nationellt i ett gränsöverskridande samarbete mellan olika biblioteksorganisationer. Användaren kan använda olika ingångar, men möts alltid av samma gränssnitt. Den digitala referenstjänsten kan med programvaran VRLplus synliggöra sökprocessens alla slingriga vägar. Med co-browsing (medsökning) kan bibliotekarien visa vägen på distans. Användaren ser samma sida på sin skärm som bibliotekarien. Fördelen med den digitala referenstjänsten är också att samtalet automatiskt sparas vilket gör det lättare att utvärdera såväl kommunikationen som svaret och följa upp med mer information vid behov. Användaren har också möjlighet att spara chattsessionen och återkomma med en fördjupad fråga eller för vidare hjälp längre fram i lärandeprocessen.

Visst är det så att den virtuella miljön kan göras mer lättnavigerad och användarhandledningar kan utformas för att hjälpa användarna att söka information på egen hand. Men bättre system och guider och mer intelligenta sökmotorer på Internet väger inte upp behovet av en pedagogisk bibliotekarie. Den kunniga referensbibliotekarien vet att alla frågor är unika och känner till referenssamtalets betydelse.

Fråga biblioteket synliggör såväl de elektroniska resurserna som bibliotekariekompetensen och användandet av tjänsten ökar stadigt. Google är visserligen snabbare på att ge 236 845 sökträffar, men kan inte erbjuda den vägledning och den mänskliga virtuella beröring, som kan vara avgörande för en gynnsam lärandeprocess. Att "alla" har tillgång till en dator är inte nödvändigtvis det samma som att "alla" är framgångsrika informationssökare. Du blir ju inte pianist för att du sätter ett piano i ditt vardagsrum, som någon har sagt. Om allt

fler tillfredställer sitt informationsbehov utanför bibliotekets lokaler blir det allt viktigare att biblioteket går utanför sina lokaler. Vår kompetens är kanske osynlig, men inte oväsentlig!

### **KUNSKAPSKANALEN – SAMARBETE OCH SYNLIGGÖRANDE**

Lite längre fram i det här numret av Framsteget kan man läsa mer om Kunskapskanalen som Fråga biblioteket samarbetar med. Kunskapsspanare från Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie levererar länk- och boktips som förslag till vidare läsning i de ämnen som programmen handlat om. Varje dag läggs ett antal tips ut på en webbsida som är direkt kopplad till Kunskapskanalen. För närvarande är ett trettiotal bibliotekarier över hela landet engagerade i kunskapsspaningen, men det finns ett behov av att bli fler.

Kunskapskanalen tipsar med jämna mellanrum om Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie under sändning och snart kommer också en slags ”reklamfilm” eller imagefilm att sändas i kanalen för att marknadsföra tjänsten och bibliotek i allmänhet för alla kunskapstörstande tittare.

*ÅKE NYGREN OCH NINA STRÖM, NACKA STADSBIBLIOTEK*

*MARITA WÄSTERFORS, MALMÖ STADSBIBLIOTEK*

#### **LÄNKTIPS:**

**[WWW.FRAGABIBLIOTEKET.SE](http://WWW.FRAGABIBLIOTEKET.SE)**

**[WWW.BIBL.HJ.SE/KUNSKAPSKANALEN/](http://WWW.BIBL.HJ.SE/KUNSKAPSKANALEN/)**

# Kunskap i fokus i ny tv-kanal



*Den 27 september 2004 startade UR och SVT Kunskapskanalen, en reklamfri temakanal med utbildning och folkbildning i fokus.*

*Kunskapskanalen sänder året om – söndag till torsdag mellan klockan 18.00 och 23.00.*

Syftet med Kunskapskanalen är att förstärka folkbildnings- och utbildningsprogrammen samt att erbjuda ett alternativ för det allt större antal tittare som väljer temakanaler.

– Framtiden ställer allt större krav på kompetens och utbildning. Vår gemensamma satsning Kunskapskanalen vill väcka lust och stimulera till fördjupning och livslångt lärande, säger Christina Björk, vd på UR.

– Folkbildning och utbildning hör till en av public servicebolagens allra viktigaste uppgifter. Det är mer betydelsefullt än tidigare, eftersom vi lever i en allt mer kommersialiserad värld där public service bör spela en starkare roll, säger Christina Jutterström, vd på SVT.

Kunskapskanalen sänder program inom ämnesområden som historia, natur, vetenskap, kultur och språk. I Kunskapskanalen varvas nyproducerade programserier med favoriter ur SVTs och URs arkiv. Bland annat kan tittarna se Vetenskapslandet, en programserie som belyser aktuell forskning vid landets högskolor och universitet, Garage om film som visar upp ny, svensk ung film samt den engelska talkshowen Living Room. Under våren sänds Kunskapsriket, en serie som tar tempen på kunskapsläget vid åtta högskolor runt om i landet. Det blir också spännande temakvällar – med kulturen i fokus, om världen omkring oss och om hur globaliseringen förändrar våra liv, om vår relation till natur och miljö samt om 1900-talets historia. Bara för att nämna något av det rika smörgåsbord som är Kunskapskanalen.

Men Kunskapskanalen är mycket mer än bara en ny digital temakanal. Eftersom kanalen vill inspirera till ett fortsatt sökande efter kunskap är bib-

lioteken en självklar samarbetspart. Via nättjänsterna Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie kan tittarna få såväl litteraturtips som tips på artiklar och webbsidor som anknyter till Kunskapskanalens program. Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie är de svenska folk- och forskningsbibliotekens nationella digitala frågetjänster. Fråga biblioteket och Jourhavande bibliotekarie når man via vår hemsida.

**ULRICA GILTZE**

**MARKNADSFÖRARE UTBILDNINGSRADION**

## HUR FÅR JAG IN KANALEN?

KUNSKAPSKANALEN SÄNDS SOM FRI-TV I DET DIGITALA MARKNÄTET PÅ SAMMA KANALPLATS SOM BARNKANALEN. FÖR FRI-TV BEHÖVER MAN INGET ABONNEMANG ELLER KORT UTAN BARA EN DIGITALBOX. DIGITALBOXAR FINNS IDAG FÖR CIRKA EN TUSENLAPP I TV-HANDELN.

VIA SATELLITOPERATÖRERNA CANAL DIGITAL OCH VIASAT HAR MAN TILLGÅNG TILL KANALEN OM MAN HAR ETT GRUNDABONNEMANG SOM GER TILLGÅNG TILL SVTS KANA-  
LER. DET GÅR OCKSÅ ATT FÅ TILLGÅNG TILL KANALEN VIA  
KABELOPERATÖRERNA COMHEM OCH UPC. EFTERSOM  
ALLA ÄR FRISTÅENDE AKTÖRER BÖR NI KONTAKTA JUST  
ER OPERATÖR FÖR ATT FÅ VETA HUR NI SKA GÅ TILLVÄGA.

MER INFORMATION OM KANALEN, TABLÅER MED MERA:  
[WWW.KUNSKAPSKANALEN.SE](http://WWW.KUNSKAPSKANALEN.SE)

# Sesim - gemensam sökportal för biblioteken i södra Sverige

*Sesim syftar till att möta låntagarnas ökade förväntningar på snabb service från biblioteken oavsett om det man söker finns i den egna samlingen, hos ett annat bibliotek eller i en digital nättjänst.*

## SESIM »

För den enskilda bibliotekarien kan det vara svårt att ta tillvara det växande utbudet av nättjänster; dels är det en utmaning att hinna lära sig alla olika sökgränssnitt, dels blir tiden vid varje söktillfälle en bristvara när sökningen måste upprepas gång på gång för att täcka in alla relevanta resurser. Genom att samla elektroniska källor och göra dem (sam)sökbara i en portal kan de investeringar som är gjorda i digitala media ge bättre utdelning.

Sökportalen Sesim ([www.sesim.nu](http://www.sesim.nu)) gör det möjligt för biblioteken att i ett och samma gränssnitt söka i en mängd olika digitala resurser: svenska och utländska bibliotekskataloger, fulltextdatabaser, webbtjänster, ämnesdatabaser mm. Även sökresultaten visas i samma gränssnitt – oavsett ursprungskälla. Till sökresultaten kan sedan relevanta dynamiska länkar kopplas.

### **SESIM OCH SIM**

Sesim är en del av SIM-projektet (Sydsvenskt informations- och mediasystem). Projektet är ett samarbete mellan länsbiblioteken i Sydost (Blekinge och Kronoberg), Kalmar, Jönköping, Västra Götaland, Halland, Skåne och Lånecentralen i Malmö, som sammantagna ger service till 126 kommuners bibliotek och 3,8 miljoner invånare i södra Sverige.

Syftet med SIM-projektet är att förbättra och förenkla informations- och medieförsörjningen i södra Sverige. Projektet omfattar flera delar: en gemensam sökportal, ny fjärrlånepolicy samt Fråga SIM – en gemensam referenstjänst. Sesim byggdes upp under ledning av Ronny Olsson, IT-chef vid Malmö stadsbibli-

otek. Den 1 mars 2004 släpptes den första versionen av portalen och under våren utbildades flera hundra bibliotekarier av de deltagande länsbiblioteken.

## **PORTALENS INNEHÅLL**

En ny gemensam fjärrlånepolicy i SIM-området gör det möjligt att valfritt beställa enstaka titlar från de 10 huvudbiblioteken i Borås, Göteborg, Halmstad, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Kristianstad, Malmö, Skara och Växjö. Dessa kataloger är samsökningsbara i Sesim och finns tillgängliga som en snabbsökning på förstasidan.

Under hösten 2004 erbjöds alla folkbibliotek (inom SIM) att göra sina kataloger tillgängliga via portalen, de får själva stå för kostnaden för den teknik (s.k. z39.50-server) som krävs för att möjliggöra samsökning. Genom KULDA genomförs en gemensam upphandling av z39.50-serverar.

Utöver folkbibliotekens kataloger omfattar Sesim en stor mängd olika resurser: samkataloger som Libris och Burk, forskningsbibliotek, nordiska och utomnordiska bibliotekskataloger, internetbokhandlar, tidskrifter och tidningar, uppslagsverk och ordböcker, ämnesbibliografier och -databaser, länksamlingar samt sökmaskiner.

## **PORTALENS UPPBYGGNAD**

Tekniken bakom portalen bygger på två programvaror från företaget Ex Libris: Metalib och SFX. Samma lösning har bl a valts av Libris i deras kommande nationella portal för forskningsbiblioteken, av det finska nationella bibliotekprojektet, av de norska univetsitetsbiblioteken och av British Library.

Metalib är en portalprogramvara som samlar informationsresurser. Systemet medger samtidig sökning och enhetlig presentation av sökresultatet. Det finns hela tiden möjlighet att gå direkt till den enskilda databasens egna gränssnitt om man så föredrar.

SFX är en länkserver som dynamiskt skapar länkar med hjälp av metadata. SFX är en fristående produkt som kan integreras med t ex en bibliotekskatalog. Som en del av Metalib innebär det att man från en sökresultatsida eller enskild katalogpost kan få en meny med länkar som skapas med hjälp av fält i katalogposten. Olika villkor kan ställas upp som gör att länkarna anpassas till de aktuella resurserna.

Från en sökresultatsida i Metalib kan användaren länkas vidare direkt till en post i den aktuella bibliotekskatalogen, eller till ett beställningsformulär för

fjärrlån där data från posten förs över automatiskt, eller till en internetbokhandel för inköp.

Genomgående för sökning med Metalib och SFX är att användaren slipper göra om samma typ av sökning i olika källor. Istället skickas metadata med så att sökningen flyttas från en katalogpost i en enskild bibliotekskatalog till en ny sökning i t ex en fulltextdatabas med endast ett par klick utan att söktermerna behöver skrivas in på nytt. Sökportalen Sesim ger hela tiden användaren kreativa svar på frågan ”hur går jag vidare?”.

Registrerade användare kan skraddarsy portalen efter individuella behov och spara utvalda poster. Användaren kan under ”Mina resurser” lista de oftast använda källorna och enkelt begränsa sökningen till dessa. Under ”Mina bevakningar” kan portalen ges uppdrag att med bestämda intervall utföra en viss sökning och via e-post meddela om någonting nytt dykt upp.

Under våren 2005 kommer en ny version av Metalib som ger ännu bättre möjligheter till individuell anpassning och ett enklare sökgränssnitt.

**ÖRJAN HELLSTRÖM**

**KONSULENT VID REGIONBIBLIOTEK VÄSTRA GÖTALAND**

**LÄNK TIPS:**

**[WWW.SESIM.NU](http://WWW.SESIM.NU)**

# Bibliotekssamverkan i Norrland – BIN

*BIN – Bibliotekssamverkan i Norrland, är ett projekt som drivs av länsbiblioteken i de fem Norrlandslänen och av lånecentralerna i Umeå. Projektet, som är 3-årigt, startade hösten 2002 med bidrag från Statens kulturråd. Projektet har också fått bidrag från Finansdepartementets medel för samverkan mellan kommuner och landsting med befolkningsminskning.*

Syftet med projektet är att finna nya former för förbättrad kunskapsförsörjning i norrlandslänen genom en fördjupad samverkan mellan lånecentral, länsbibliotek, högskolebibliotek och kommunbibliotek.

Idag ser vi ett närmande mellan folk- och forskningsbibliotek och låneströmmarna mellan biblioteken går alltmer utanför de fastlagda lånekedjorna. Den klassiska lånekedjan bryts upp och en av orsakerna är tillgången till bibliotekens webbkataloger. I regionen förs kontinuerliga diskussioner om hur vi på bästa sätt nyttjar regionens mediebestånd. Seminarier och workshops har under projekttiden genomförts i respektive län för att på ett praktiskt plan diskutera medieförsörjning med kommunbiblioteken. Utifrån metoden medieplanering samt tanken om en regionsökportal i norra Sverige avser projektet lägga en grund för fortsatta insatser inom medieförsörjningsområdet. Olika typer av policydokument finns inom länen och länen har olika arbetsätt och normer när det gäller fjärrlån och medieförsörjning. Dessa skillnader diskuteras för att underlätta gemensamma satsningar och ett större perspektiv i sammanhanget. På detta sätt ökas bibliotekens kunskap om hur det egna beståndet utnyttjas samt om det regionala beståndet.

## **METODBIBLIOTEK OCH MEDIEPLANERING**

Under år tre intensifieras arbetet med elektroniska resurser på fyra bibliotek i regionen som kommer att fungera som metodbibliotek. Dessa fyra arbetar uti-



från en egen handlingsplan på ett metodiskt sätt med elektroniska resurser och den egna personans kompetens gällande elektroniskt material.

Syftet är att ge grundläggande kunskaper om medieplanering på folkbibliotek och att öka kunskaperna om såväl det egna som det regionala mediebeståndet. Syftet är också att biblioteken skall bli mer självförsörjande och att fjärrlånen minskar. I dagsläget deltar ca 40 bibliotek i projektets medieplaneringskurs som är en följd av tidigare genomförda 5 poängskurs i medieplanering som gavs på distans i den virtuella lärplattformen PingPong vid Umeå universitet. Målet är att alla 40 ska ha en skriven medieplan i slutet av året.

### **PILOTPROJEKT**

Under hösten 2003 valdes ett antal kommunbibliotek i regionen ut till pilotkommuner och kommer under ett år att tilldelas medel för att testa olika verksamheter med koppling till medieplanering. Två exempel på försök som kommer att genomföras är att skicka hem böcker till låntagaren och att köpa allt på efterfrågan för att få färre fjärrlån.

Projektet att skicka hem böcker till låntagaren är ett led i att hitta arbetsätt som förbättrar servicen till låntagaren. Detta kan vara ett sätt för stora kommuner med långa avstånd och stor glesbygd. Försöket kommer att utvärderas både med hjälp av mätbar statistik och kvalitativa intervjuer.

Projektet att köpa allt på efterfrågan handlar om att köpa sådant som i vanliga fall skulle fjärrlånas. Sådant som inte går att köpa fjärrlånar biblioteken som vanligt. Försöket är ett led i medieplaneringsarbetet. Utifrån resultatet kan projektet tillsammans med kommunbiblioteken resonera omkring hur biblioteken köper in respektive fjärrlånar utifrån låntagarens behov, samt hur mycket materialet som köps in på efterfrågan används.

### **DELPROJEKT**

Norrsök är en samsökningssida för ett flertal bibliotekskataloger. Sökningen sker mot de olika bibliotekens kataloger på nätet, webbkataloger. Norrsök är en vida-reutveckling av Västernorrlands Mittsök. Norrsök skall gälla för hela Norrland och betonar ett låntagarperspektiv med möjligheter för låntagarna att direkt bestäl-

la via webben till det bibliotek där han/hon önskar att hämta boken. Norrsök har utvecklats i tre steg nu senast med ett låntagarperspektiv under år 3. Steg 3 innebär att respektive län avgör om biblioteken vill koppla en beställningsfunktion till samsökningen. Dessutom tas en beställningsfunktion för talböcker i bruk. Denna funktion är främst utformad för att underlätta för regionens bibliotek i perioden mellan talbok och Daisy. Samtidigt tas en talboksplan i bruk. Bothnica-databasen, som innehåller lokal litteratur för Västerbottens, Västernorrlands och Norrbottens län registreras från hösten 2002 i Libris, dvs nya poster läggs in.

Projektet har även arbetat fram riktlinjer för talbokshantering i regionen och fortsätter detta arbete utifrån den tekniska utvecklingen inom område.

**JENNY PONCIN**

**PROJEKTLEDARE BIN**

**LÄNK TIPS:**

**[WWW.YLB.SE/BIN](http://WWW.YLB.SE/BIN)**

**[WWW.YLB.SE/BIN/NORRSEARCH](http://WWW.YLB.SE/BIN/NORRSEARCH)**

# Biblioteken i Mellansverige jobbar för att få fart på bibliotekens hemsidor

*I höstas startade Lim-IT projektet, som är ett samarbete mellan nio län för att öka användningen och kvaliteten på bibliotekens hemsidor och e-tjänster.*

Jag har fått förtroendet att leda projektet under de tre år som det beräknas pågå. Till min hjälp har jag en projektgrupp bestående av en person från varje län. Sedan projektet startade har vi nu kommit fram till en arbetsmetod och bestämt hur vi skall dela in projektet. Detta för att kunna samarbeta över länsgränserna och på bästa sätt dra nytta av varandras erfarenheter. En kartläggning av kommunbibliotekens hemsidestatus utgör en utgångspunkt.

## **VÄGLEDNINGEN FÖR 24-TIMMARSWEBBEN**

Redan tidigt i projektet framkom det att biblioteken behövde hjälp med att höja standarden rent generellt på bibliotekens hemsidor. Vi tyckte det var viktigt att få fram riktlinjer som skulle underlätta för biblioteken. Det är också väsentligt att hemsidorna är handikappanpassade. Samtidigt finns behov av att bättre integrera hemsidan i bibliotekariens vardag för att på så sätt skapa ett hybridbibliotek. Hybridbiblioteket ser vi som kopplingen mellan det fysiska och det virtuella biblioteket.

I projektet bestämde vi att följa de riktlinjer som Statskontoret tagit fram för hur en offentlig webbsida skall se ut och fungera. Riktlinjerna heter "Vägledningen för 24-timmarswebben 2.0" och gavs ut av Statskontoret i juni. Tidigare har 24-timmarsmyndigheten nämnts som ett sätt att tänka i medborgarperspektiv. Som medborgare skall du inte behöva veta hur en myndighet är organiserad för att hitta fram till rätt instans. Informationen skall snarare vara organiserad efter händelser i livet (barnafödelse, flytt, giftermål).

Du skall också kunna hämta och lämna information till myndigheten oavsett



*Åsa Wallström och Wilhelm Wikbom från Botkyrka berättade för Limits arbetsgrupp om sitt arbete med bibliotekswebben i en 24 timmarskommun. De har med enkla medel fått fram en medborgarvänlig sida.*

tidpunkt. Ett exempel på detta är sverige.se. Vägledningen 24-timmarswebben skall i sin tur skapa bra användarvänliga hemsidor för offentliga myndigheter. I förlängningen underlättar detta för en framtida 24-timmarsmyndighet eftersom det då finns en gemensam webbstandard för offentliga institutioner.

Vi inom biblioteken är tidigt ute med att följa vägledningen för att på så sätt skapa bra användarvänliga hemsidor med ett tydligt medborgarperspektiv.

### **ARBETE MED BIBLIOTEKSSPECIFIKT INNEHÅLL PÅ HEMSIDORNA**

Ett av önskemålen med projektet är att en bibliotekshemsida inte ska leva ett liv för sig själv utan vara ett arbetsredskap för bibliotekarien. För att få in det biblioteksspecifika på hemsidorna kommer vi därför att arbeta med ett antal fokusområden där vi lyfter fram det vardagliga arbetet som redan bedrivs på biblioteken och vi knyter in tekniken naturligt i det arbetet.

Det första området vi kommer att arbeta med blir läslust. Där kommer vi att integrera det läsfrämjande arbetet som redan bedrivs på det fysiska biblioteket med det digitala biblioteket i form av exempelvis boktips, ljud och bild på hemsidan.

Andra möjliga fokusområden är demokrati/omvärldsbevakning, lokal kreativitet och lokalhistoria. Dessa områden kommer planeras in under resans gång och det finns möjlighet för varje län och bibliotek att välja efter förmåga och intresse. För att effektivisera projektarbetet har vi samlat ihop ett antal gemensamma funktioner av undersökande, stödjande och utvärderande inriktning. Detta gäller t.ex. kommunikation, användarstudier, gemensamma inköp och arbetsformer som därför drivs i speciella delprojekt.

## **START MED FÖRELÄSNING OM 24-TIMMARSWEBBEN**

För att vi skall komma igång bra har vi bett Statskontoret att föreläsa för oss om vägledningen. De deltagande länen bjuds därför in till föreläsning om 24-timmarswebben och detta blir startskottet för det lokala arbetet med införandet av principerna i vägledningen. En bibliotekswebb måste bli en bra plats att inhämta kunskap för besökaren och ett roligt sätt för personalen att dela med sig av sin bibliotekariekunskap.

Jag hoppas att arbetet med vägledningen kommer att leda till ett ökat samarbete med kommunens IT-enhet, och det kommer att stärka bibliotekens möjligheter att skapa bra och användarvänliga hemsidor med ett medborgarperspektiv.

**GUNILLA GUSTAFSSON**

**PROJEKTLEDARE LIM-IT**

**REGIONBIBLIOTEK STOCKHOLM**



*Funda Denizhan som ansvarar för Vägledningen på Statskontoret. Hon höll ett mycket uppskattat och klargörande föredrag för arbetsgruppen. Det bestämdes att vi skulle erbjuda de deltagande biblioteken ute i länen samma föreläsning.*

**LÄNK TIPS:**

**[WWW.LIMITPROJEKTET.SE](http://WWW.LIMITPROJEKTET.SE)**

**[WWW.E-NAMNDEN.SE](http://WWW.E-NAMNDEN.SE)**

# Barnens bibliotek – ett nationellt virtuellt barnbibliotek

*Barnens bibliotek har funnits på nätet sedan 1997. Det är nu en nationell webbplats som finansieras av Statens Kulturråd med visst stöd från Regionbibliotek Västra Götaland. Under 2004 gjordes 1 miljon sidvisningar på Barnens bibliotek.*

Målgruppen är barn upp till ca 14 års ålder. Barn är också på olika sätt inblandade i arbetet – som idégivare, boktipsare, skribenter, intervjuare, inläsare, teckenaktörer och kritiker. De styr också, genom sina frågor och önskingar, vad vi utvecklar för nya sidor och funktioner.

## **LÄSSTIMULANS**

Vårt uppdrag är lässtimulans – men hur jobbar man med lässtimulans utifrån ett virtuellt bibliotek? Jo, på många olika sätt! Den största delen av Barnens bibliotek består av boktips. Barn skickar in boktips, men vi skriver också själva en hel del. Dessutom hittar du sedan 2003 den interaktiva versionen av katalogen Barnböcker Ungdomsböcker hos oss. Där fyller vi hela tiden på med nya presentationer och barnen kan förstås själva tycka till om böckerna. Vi har också frågesporter, pussel, memory och tävlingar där nästan allt handlar om böcker och läsning.

Våra "juniorjournalister" intervjuar författare och vi filmar och lägger ut intervjuerna. Det blir vanligare och vanligare att författare och enskilda böcker får egna hemsidor. Fattas det information om någon efterfrågad författare uppmanar vi författaren att skriva om sig själv så publicerar vi på Barnens bibliotek. Vi bjuder också in författare till chatten: Katarina Kieri, Petter Lidbeck, Johanna Thydell, Sören och Anders, Måns och Johan, Viveca Lärn och Monica Zak är några av de som varit med.

Att Bokjuryn.se huserar med sin information och omröstning hos oss känner

ni väl alla till men har ni sett att 100-listan också finns på teckenspråk? Under 3 år har vi samarbetat med SIT kring detta.

Specialskolorna, Kannebäckskolan (kommunal skola för döva och hörselskadade barn i Göteborg) och Barnens bibliotek skapar tillsammans nya boktips på teckenspråk. Totalt har vi nu 326 boktips på teckenspråk. Detta är världsunikt.

## **FRÅGA BARNENS BIBLIOTEK**

Förutom lässtimulans ser vi det som en viktig uppgift att lyfta fram alla de bra nätresurser för barn som faktiskt finns. Vi länkar till bra sajter för barn kring olika ämnen, barnboksfigurer, författare, boktipsarsidor mm. Alla länkar är nog valda och vi kollar förstås regelbundet kvalitén och innehållet på de länkade sidorna. Barnens bibliotek ska vara en trygg plats att vistas på.

Hittar inte barnet någon bra länk finns alltid möjligheten att fråga. 50 barnbibliotekarier från hela landet och Åland arbetar med Fråga Barnens bibliotek och vi svarar på 5-600 frågor varje år. Fr o m 2005 använder vi samma plattform som Fråga biblioteket. Kanske vi kan öppna en frågechat för barn framöver?

Har du pratat med BokMalin? Hon är en interaktiv agent som hjälper dig hitta på sajten men kan också ge boktips. Eftersom vi behöver lära oss mera om hur barn interagerar med agenter samarbetar vi med Chalmers CKK, Chalmers högskolas bibliotek och SVT. Tillsammans har vi ansökt om projektmedel från Vinnova.

## **BARNES EGNA TEXTER**

Skrivboken är en annan omfattande del av Barnens bibliotek som kommit till genom önskemål från barn. Hit skickar massor av barn och unga sina dikter och berättelser. Omvittnat är att skrivande barn via Skrivboken fått kontakt med andra skrivare och på så sätt kunnat utvecklas och få stöd. Den vanligaste frågan när barn tar kontakt med oss på Barnens bibliotek är: Hur gör jag för att få min bok publiceras? Många barn drömmer om en karriär som författare.

## **KATTRESAN**

Vad erbjuder vi de mindre barnen då? Inte så mycket än men vi hoppas att det snart kommer. Från Il-stiftelsen har vi fått pengar till projektet att överföra Ivar Arosenius bilderbok Kattresan till webben som animerad digital saga på svenska och några av våra vanligaste invandrarspråk. Kattresan ska vara klar sommaren 2005. Vi planerar också att skapa ett virtuellt bibliotek där man inte behöver

kunna läsa och skriva. I biblioteket ska finnas sagor, rim och ramsor och enkla lekar som stimulerar språkutvecklingen och läslusten. Få se om vi får pengar till det!

Vad säger barnen om Barnens bibliotek då? Här ett exempel från Gästboken:

”Hejsan svejsan!

ville bara säga att denna sajt är bäst!! man kan typ kolla allt

om böcker om det inte finns något bibliotek smart va?!

Själv brukar jag va på bibliotek men oftast på denna sajt

med för den är jätte bra.”

**KATARINA DORBELL**

**PROJEKTLEDARE BARNENS BIBLIOTEK**



*Bokmalin läser läskig bok*

**LÄNKTIPS:**

**[WWW.BARNENSIBLIOTEK.SE](http://WWW.BARNENSIBLIOTEK.SE)**

**[WWW.NYFIKEBY.SE](http://WWW.NYFIKEBY.SE)**

**[WWW.BOKJURYN.SE](http://WWW.BOKJURYN.SE)**

# Vestro Gothia – ABM, skola och upptäckarlust!

*Vestro Gothia är ett helt webbaserat, pedagogiskt ABM-projekt som drivs av Regionbibliotek Västra Götaland. Våra huvudsakliga syften är att barn ska bli nyfikna på "sin egen historia" och att deras lärare ska få ett användbart och roligt undervisningsmaterial kring det lokala kulturarvet. Vi ser också stora möjligheter för pedagoger inom arkiv, bibliotek och museer att arbeta med materialet i sina respektive verksamheter.*



**Vestro Gothia**

Att ge barn i åldrarna 8-13 år redskap att upptäcka det lokala kulturarvet på ett lustfyllt sätt är en viktig målsättning. Att presentera ett nyskapande och användbart undervisningsmaterial i ämnet för deras lärare, är precis lika viktigt. Det sistnämnda saknas på många håll helt och är därför särskilt intressant.

Ytterligare målsättningar är att presentera historien ur vanliga människors och, i den mån det är möjligt, barns perspektiv. Vi vill ge alternativ till de stereotypa bilder av kvinnor, män, nationalitet och historia som ofta ges.

Det är också viktigt att Vestro Gothia arbetas fram i samverkan med barn och pedagoger samt att materialet är tillgängligt för alla i målgruppen.

## **DET BÖRJAR PÅ VINDEN**

Vestro Gothias jakt på historien börjar uppe på vinden. Där gömmer sig sådant som går att finna i arkiv, bibliotek och museer (ABM) och barnen uppmanas att söka runt efter vindens hemligheter. I bl a Faktabyrån, Länkkistan, Tidsjakten eller Sägenskåpet hittar de då olika vägar in i historien. Regionens alla kommu-

ner hittas i ett växande res-spel, vilket man når genom en kartmatta på golvet. Idag kan man besöka Falköping och i framtiden kan man resa runt i hela Västra Götalands spännande historia, med allt ifrån fornborgar och backstuguliv till sjöfart och 1900-talsindustri.

## **SAMARBETE**

Vid projektstarten i augusti 2003, formerades kommunala arbetsgrupper i Falköping, Tranemo, Tanum och Trollhättan. Dessa grupper består av allt ifrån pedagoger och barnbibliotekarier till kulturutvecklare och aktiva inom hembygdsföreningar. Kommungrupperna förser oss med underlagsmaterial och medverkar i diskussionen kring hur deras respektive kommun ska presenteras.

I dagsläget har grupper startats upp i fler kommuner och ytterligare andra har hört av sig för att "stå i kö". Bland övriga samarbetspartners finns bl a Innovatum kunskapens hus, Barnens bibliotek, Falbygdens museum och Regionmuseum Västra Götaland. Regionbibliotek Västra Götaland har anlitat Nyfikeby Produktion för att producera webbplatsen.

## **SKOLAN**

Sedan ITIS-projektet, IT i skolan, avslutades för ett par år sedan har många pedagoger kunskap om hur man kan använda datorer men lite material att arbeta med. Vestro Gothia innebär att ett aktuellt och lättillgängligt kulturarvsmaterial blir möjligt för skolorna att använda. Som pedagog kan man exempelvis välja att arbeta med Vestro Gothia i början av ett historiskt projekt eller tema.

Man kan också använda materialet inför ett besök på någon ABM-institution eller historisk plats. Barnen har då en hel del förkunskaper med sig och kan få ut mer av besöket. Vestro Gothia är dessutom en särskild möjlighet för skolor på landsbygden, som ofta har långt till större kulturinstitutioner, att få kunskap om kulturarvet på ett nytt sätt direkt i klassrummet.

Skolan, som uttalad målgrupp, är en viktig samarbetspartner. Under våren 2004 testades och utvärderades vårt material av ett stort antal barn och pedagoger, runt om i regionen. En klar majoritet, bland både barn och vuxna, var mycket positiva till att använda Vestro Gothia i undervisningen.

För att få fortlöpande utvärdering av vårt växande material, har en referensgrupp nu bildats på Kinnarpsskolan i Falköping. Gruppen består av både barn och pedagoger, vilka alla är vana vid att arbeta med IT i undervisningen.

Detta innebär att de tydligt kan se Vestro Gothias utvecklingsmöjligheter och eventuella fallgropar.

### **NILS HOLGERSSON ONLINE**

Nils Holgersson Online är arbetsnamnet på ett samverkansprojekt som går hand i hand med Vestro Gothia. Tillsammans med länsbiblioteken i Norrbotten, Uppsala och Östergötland vill vi skapa en nationell modell för övriga län att inspireras av och ta efter. Tänk att kunna resa runt i hela Sveriges historia och upptäcka allt spännande som finns här!

Dessa nationella planer innebär bl a en ommöblering på Vestro Gothias vind. Den ska i framtiden passa för barn i hela landet. Via en Sverigekarta når man de medverkande länen. Bakom kulisserna händer det ännu mer. Där förbereder man inför teknik och struktur, som innebär att varje län i framtiden kan producera sitt eget res-spel.

Stiftelsen Framtidens kultur stödjer utformningen av denna första mall, vilken kommer att ge en bra bild av vad vi, med ytterligare resurser, kan åstadkomma i framtiden.

**ULRICA GOSS**

**PROJEKTLEDARE VESTRO GOTHIA**



**LÄNK TIPS:**

**WWW.VESTROGOTHIA.SE**







Nätverket Folkbiblioteken.se skapades för att sprida kunskap och skapa synergieffekter kring projekt som pågår på svenska folkbibliotek. Nätverket presenterade sig första gången på Bok & Biblioteksmässan i september 2004. I det här numret av Framsteget kan ni läsa mer om de projekt som ingår i Folkbiblioteken.se

*Redaktör: Annelie Börjesson*